

Naar een rookvrije samenleving

Strategie Tabaksontmoediging

Astma Fonds (Longfonds)
Nederlandse Hartstichting
KWF Kankerbestrijding

2010

Strategie tabaksontmoediging

INHOUD	Blz.
1. Inleiding	2
1.1 Aanleiding en doel	2
1.2 Een nieuwe visie en strategie	2
1.3 Leeswijzer	3
2. Terugblik en vooruitblik.....	4
2.1 Terugblik afgelopen periode	4
2.2 Vooruitblik: kansen en bedreigingen	7
3. Visie & Strategie	9
3.1 Onze droom	9
3.2 Onze strategie	10
4. Organisatie en uitvoering.....	13
4.1 Samenwerking fondsen	13
4.2 Samenwerking fondsen met partners.....	14

Bijlage:

1: Kansen en Bedreigingen, Sterkten en Zwakten

1 september 2031

Alliantiedag Rookvrije Samenleving viert 4de lustrum!

De alliantiedag Rookvrije Samenleving in Utrecht was weer druk bezocht dit jaar! De alliantie vierde vandaag het 4de lustrum. De alliantie is opgericht in 2010 door de gezondheidsfondsen KWF Kankerbestrijding, Astmafonds (Longfonds) en de Nederlandse Hartstichting. In 2010 besloten zij een nieuwe alliantie op te richten: de alliantie voor een rookvrije samenleving. In dat jaar rookte nog 28 procent (!) van de bevolking. We kunnen ons dat nu bijna niet meer voorstellen. De drie fondsen waren voor 2010 al actief in de tabaksontmoediging. Ze waren aanjager voor de rookvrije horeca en zorgden er mede voor dat de stopondersteuning werd vergoed. Allemaal mooie resultaten, maar zonder voldoende effect, aldus de huidige organisator van de alliantiedag. *'Daarom hebben we het roer omgegooid in 2010. We zorgden ervoor dat alle partners die in Nederland actief waren op het gebied van tabaksontmoediging elkaar vonden in de alliantie Rookvrije Samenleving. We bundelden de krachten, zodat we samen sterk stonden.'* De alliantie heeft zich ingezet om een rookvrije samenleving te realiseren. Via lobby voor overheidsregelgeving en door het mobiliseren van de mensen die niet roken heeft de alliantie een beweging op gang gebracht waardoor niet-roken de sociale norm is geworden. Waar de alliantiedag bij de start een bijeenkomst was om de strategie en landelijke agenda vorm te geven om een rookvrije samenleving te bereiken, vieren we nu met elkaar dat we een rookvrije samenleving bereikt hebben! De organisator: *'Dit is een historisch moment: ons doel is bereikt. We zijn ongelooflijk blij met de rookvrije samenleving. Het klinkt zo logisch, maar dat was het een aantal jaar geleden zeker niet. Naar die periode willen we niet meer terug.'*

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Roken en het gebruik van tabak hebben een grote negatieve invloed op de gezondheid van de Nederlandse bevolking. KWF Kankerbestrijding, Nederlandse Hartstichting en Astma Fonds (Longfonds) zetten zich gezamenlijk in voor tabaksontmoediging in Nederland, met als doel dat er niemand meer (over)lijdt aan de gevolgen van roken. De gezondheidsfondsen willen met nieuw elan inzetten op tabaksontmoediging om zo een flinke gezondheidswinst te bereiken voor de Nederlandse bevolking.

De drie gezondheidsfondsen werkten de afgelopen jaren intensief samen met VWS en Stivoro aan het Nationaal Programma Tabaksontmoediging (NTP). Het programma loopt in 2010 af. In dit document beschrijven we als drie gezondheidsfondsen onze gezamenlijke visie op tabaksontmoediging en de strategie voor het werken aan tabaksontmoediging in de periode 2011-2015. Dit strategische document voor intern gebruik is gebaseerd op onze visie die beschreven staat in 'Rookvrije Samenleving', een samenvattend A4 voor extern gebruik.

1.2 Een nieuwe visie en strategie

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan tabaksontmoediging. Mede dankzij een stevige lobby is een aantal sterke maatregelen doorgevoerd. Daarnaast is voorlichting gegeven en zijn vele campagnes gevoerd, zoals de campagnes '*In iedere roker zit een stopper*', '*Kind naar de brugklas, praat nu over roken*', '*... Maar ik rook niet*'. Ondanks al deze inzet is het percentage rokers niet gedaald. Daar zijn verschillende redenen voor te noemen.

- Het ontbreken van een haalbare visie en lange termijnprogramma
- Een strategisch plan en programma dat niet concreet genoeg is gebleken
- Onvoldoende afstemming tussen de activiteiten
- Onvoldoende samenwerking met en tussen andere partners op het gebied van tabaksontmoediging
- Onvoldoende geld voor tabaksontmoediging
- Weinig afstemming tussen betrokken partijen in lobby en proactiviteit richting politiek, beleidsmakers
- Onvoldoende benutten van de media
- Het rookverbod in de horeca is onvoldoende gehandhaafd

Wat de precieze oorzaak ook is, wij blijven als fondsen onverminderd strijden voor tabaksontmoediging. Gezien de resultaten van de laatste jaren, kiezen we voor een andere aanpak, gericht op focus en samenhang. Wij willen op een effectieve, slagvaardige wijze samen met een groot aantal partners in het veld onze gezamenlijke droom verwezenlijken. Deze droom is:

Een samenleving waarin niemand (over)lijdt aan de gevolgen van roken.

Dat willen we bereiken door te werken aan een rookvrije samenleving. Deze droom vraagt van de fondsen een andere invulling van hun rol, een andere focus in de werkzaamheden en andere samenwerkingsverbanden. Hoe we dat gaan doen, beschrijven we in dit strategische document.

1.3 Leeswijzer

In dit strategische document kijken we in hoofdstuk 2 allereerst terug naar de inspanningen en resultaten van de tabaksontmoediging in de afgelopen jaren. Vervolgens schetsen we in een vooruitblik de kansen en bedreigingen die we voorzien voor de komende jaren. In hoofdstuk 3 beschrijven we onze droom en de strategie voor de periode 2011 – 2015. We sluiten het document af met hoofdstuk 4 waarin we de organisatievorm en de samenwerking tussen de fondsen en met partners beschrijven. Een uitwerking van de visie en strategie vindt plaats in een programmaplan dat we samen met partners willen opstellen.

2. Terugblik en vooruitblik

2.1 Terugblik afgelopen periode

Roken was en is nog steeds één van de belangrijkste vermijdbare oorzaken van ziekten en overlijden in Nederland. Dit is de reden dat wij, Nederlandse Hartstichting, KWF Kankerbestrijding en Astma Fonds, met VWS gezamenlijk het Nationaal Programma Tabaksontmoediging (NPT) hebben opgezet in 2006. We streefden er naar om gezondheidschade door gebruik van tabaksproducten zoveel mogelijk te voorkomen en terug te dringen. In het NPT stonden drie speerpunten centraal:

- Rokers stimuleren te stoppen met roken
- Voorkomen dat jongeren gaan roken
- Niet-rokers beschermen tegen tabaksrook

We zetten ons samen met Stivoro in om te werken aan de speerpunten. Vele activiteiten werden ondernomen. We hebben veel bereikt met lobby in de zin van het nemen van maatregelen. Concrete resultaten zijn de rookvrije horeca, de vergoeding van de stopondersteuning door zorgverzekeraars in het basispakket (wordt ingevoerd vanaf 2011) en het verhogen van de accijns op sigaretten. Daarnaast zijn campagnes gevoerd en is voorlichting geven.

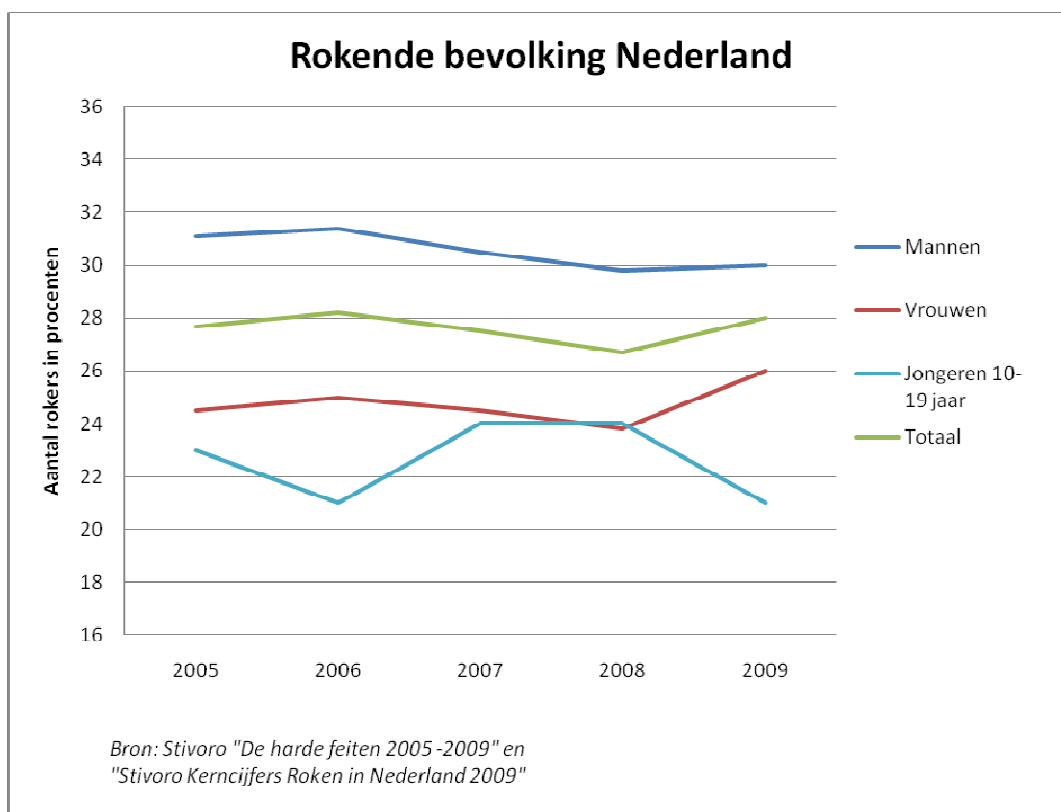
Nu, in 2010, kunnen we een aantal conclusies trekken over de resultaten van de tabaksontmoediging. Daarbij kijken we terug naar de ontwikkelingen sinds de jaren '50.

Aantal rokers

Als we terugkijken naar het verleden, is het aantal rokers vanaf de jaren '50 flink gedaald. In de jaren '50 rookte bijna 90 procent van de mannen. In 1975 was dit nog 66 procent en rond 1980 rookte 38 procent van de bevolking. Vanaf de jaren '90 is het percentage rokers stabiel gebleven rond de 30 procent, de daling is gestagneerd. Tijdens het Nationaal Programma Tabaksontmoediging (2006 – 2010) is het aantal rokers in Nederland niet gedaald. Ongeveer 28 procent van de Nederlandse bevolking boven de 15 jaar rookt. Na een daling van het aantal rokers in 2007 en 2008 met een procentpunt, steeg het aantal rokers in 2009 weer naar het oude niveau van 2005. Doordat het percentage rokers in Nederland de laatste jaren niet is gedaald, is het aantal Nederlanders dat rookt hoog in vergelijking met andere westerse landen (bron: Stivoro, Kerncijfers roken in Nederland).

Het percentage rokers onder mannen en vrouwen is de afgelopen jaren dicht bij elkaar komen te liggen. Het percentage rokende mannen is gedaald van 31 procent in 2005 naar 30% in 2009. Het percentage rokende vrouwen is gestegen van iets minder dan 25% in 2005 naar 26% in 2009. In verhouding zijn meer vrouwen blijven of gaan roken dan mannen (bron: Stivoro, Kerncijfers roken in Nederland).

Het percentage jeugdige rokers (10 – 19 jaar, het criterium is 'in de afgelopen vier weken gerookt') ontwikkelt zich anders dan het percentage volwassen rokers in Nederland. De schommelingen in het percentage zijn groot: van 23% naar 21% naar 24%. In 2009 is het percentage rokende jongeren gedaald naar 21% (bron: http://www.stivoro.nl/Voor_jongeren/Feiten_Cijfers/Index.aspx, Roken Jeugd Monitor).

Binnen de bevolking zijn er grote verschillen in rookgedrag. Het percentage rokers is substantieel hoger bij mensen met een lage sociaal economische status (SES, gemeten naar opleiding, lopend van lager onderwijs tot hoger beroepsonderwijs of universiteit). De SES-verschillen zijn groter binnen de jongere dan de oudere leeftijdsgroepen. Dit geldt vooral voor vrouwen. Het verschil is het grootst in de leeftijdscategorie van 30-39 jaar: in deze groep rookt 56 procent van de laag opgeleide mannen tegen 31 procent van de hoog opgeleide mannen. Bij de vrouwen in deze leeftijdscategorie rookt 53 procent van de laag opgeleiden tegen 25 procent van de hoog opgeleiden (bron: Bemelmans, Hoogenveen, Verschuren, & Schuit, 2004). In vergelijking met alcoholgebruik en lichamelijke inactiviteit zijn de verschillen naar opleidingsniveau relatief groot wat betreft roken.

Percentage rokers naar opleidingsniveau (25-44 jaar):

Lager onderwijs	51%
LBO/MAVO	50%
MBO/HAVO/VWO	37%
HBO/WO	25%

Bron: POLS, gezondheid en arbeid

Er bestaan ook verschillen tussen het rookgedrag van niet-westerse allochtonen en dat van autochtonen.

Percentage rokers onder de grootste groepen niet-westerse allochtonen:

	Mannen	Vrouwen
Turken	49-69%	21-34%
Marokkanen	23-34%	1-3%
Surinamers	40-51%	17-22%
Antillianen	37%	28%
Autochtone	39-48%	31-47%

Nederlanders*

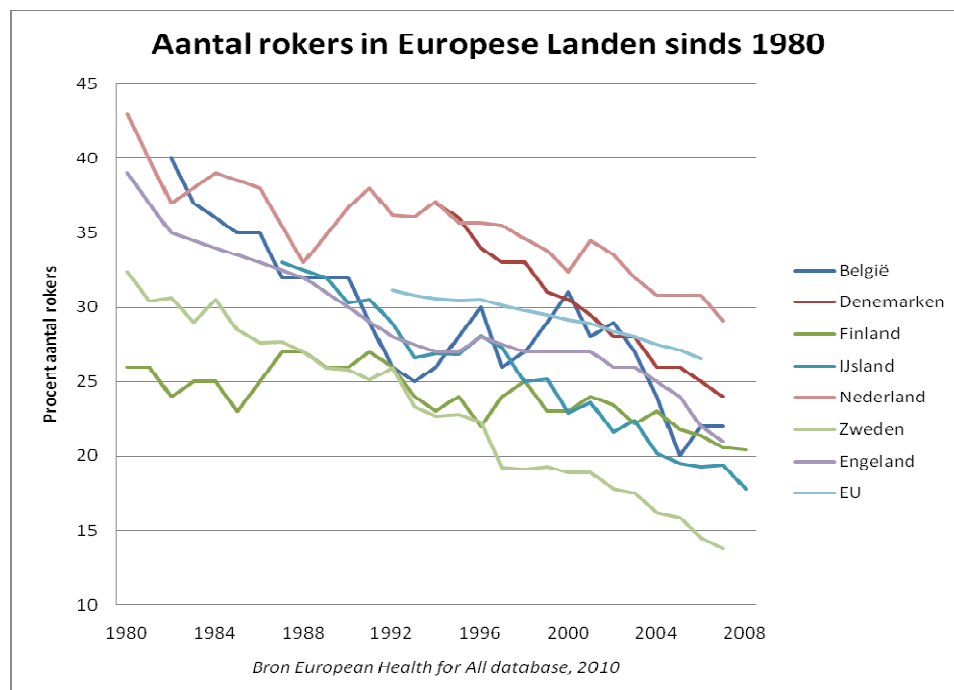
Bron: Van Leest et al., 2002

*De meeste onderzoeken zijn uitgevoerd in de grote steden. De autochtonen cijfers zijn ook uit die populatie afkomstig en kunnen daardoor afwijken van landelijke cijfers.

Het gemiddelde aantal sigaretten dat per dag werd gerookt is afgenomen van 15 per dag in 2005 naar 14 per dag in 2009 (bron: Stivoro "De harde feiten 2005 -2008" en "Stivoro Kerncijfers Roken in Nederland 2009").

Vergelijking met Europese landen

Als we Nederland vergelijken met andere Europese landen, dan zien we dat Nederland al sinds de jaren '80 een relatief hoog percentage rokers kent. Het percentage rokers in Nederland steekt uit boven dat van heel Europa. Het is bijvoorbeeld hoger dan dat van vergelijkbare landen, zoals Denemarken, Engeland en Zweden. In heel Europa zien we verder een daling van het percentage rokers vanaf 1980, ook in Nederland. We zien echter ook dat andere landen er in slagen om een veel scherpere daling in het aantal rokers te realiseren, zoals in Engeland (bron: European Health for all databases, 2010). Nederland loopt hierin achter op andere landen. Dat heeft een aantal oorzaken: Nederland heeft een aantal jaren een terughoudend anti-tabaksbeleid gevoerd, waardoor maatregelen later of minder vergaand zijn doorgevoerd, bijvoorbeeld waarschuwingen op verpakkingen, prijsverhogingen, rookvrije openbare ruimten of het actief aanbieden van stopondersteuning. Dit beleid is na 2000 gewijzigd en vervolgens is er een inhaalslag gemaakt. Toch heeft het terughoudende beleid mogelijk nog invloed op de cijfers. Uit onderzoek blijkt tevens dat de kracht van het tabaksontmoedigingsbeleid en de samenhang van activiteiten invloed hebben op het percentage rokers. Terugkijkend op de afgelopen jaren, kunnen we stellen dat we met meer samenhang mogelijk meer hadden kunnen bereiken. Voorbeelden uit Finland of Californië laten zien dat met een stevig overheidsbeleid of door het niet roken tot norm te maken, het percentage rokers flink omlaag is gebracht (bron: Stivoro, Van onderop en van bovenaf, 2010).

2.2 Vooruitblik: kansen en bedreigingen

We onderscheiden een aantal kansen en bedreigingen voor de komende jaren. Deze kansen en bedreigingen zijn van invloed op de richting die we kiezen met onze strategie.

Als belangrijke kansen zien we:

- Er is meer aandacht voor gezondheid en preventie in de maatschappij.
- De meerderheid van de bevolking rookt niet, roken is niet meer de norm in de Nederlandse maatschappij
- Vele partners zijn met tabaksontmoediging bezig, dat kunnen we beter benutten.
- Er is sprake van een toenemende samenwerking tussen alle gezondheidsfondsen. Als onafhankelijke partijen vertegenwoordigen zij een grote (patiënten)achterban en zijn zij in staat een vuist maken.
- De politieke situatie.

Daarnaast zien we ook een aantal bedreigingen:

- Een deskundige en rijke tabaksindustrie.
- Financiële toekomst: bezuinigingen en welvaardedaling.
- De politieke situatie.

We lichten een aantal van deze punten nader toe. Zie ook de bijlage voor een uitgebreidere lijst met kansen en bedreigingen.

Kansen

De cijfers laten zien dat in Nederland nog veel winst te behalen is met tabaksontmoediging. We merken dat er in Nederland een verandering is opgetreden in het denken over gezondheid. Dit biedt kansen. Gezondheid en preventie worden steeds belangrijker in onze samenleving. Enerzijds wordt de aandacht voor gezondheid en preventie door de overheid nog wel als betutteling gezien. Anderzijds wordt gezondheid nu ook steeds meer gezien als economische waarde.

Het gebruik van confronterend cijfermateriaal in lobbyactiviteiten biedt kansen. Het cijfermateriaal richt zich op twee kenmerkende feiten: de positie van Nederland ten opzichte van andere Europese landen en de winst in levensverwachting van de bevolking bij minder rokers.

- Nederland loopt achter op andere Westerse landen wat betreft de gezondheid van de bevolking. Ondanks dat de levensverwachting van Nederlanders de laatste jaren is toegenomen, is deze nog steeds lager dan die van de ons omringende en vergelijkbare landen. De achterstand ten opzichte van landen als IJsland, Zwitserland, Spanje, Zweden, Frankrijk en Italië is de afgelopen jaren niet kleiner geworden, terwijl ons land hierin ooit voorop liep. Vooral de levensverwachting van Nederlandse vrouwen blijft achter. Bovendien bestaat er een zorgwekkend verschil tussen laag en hoog opgeleide Nederlanders, en dat verschil wordt, ondanks de vele maatregelen die zijn genomen hiertegen, niet kleiner. De frequentie van ongezonde leefgewoonten van Nederlanders neemt niet of nauwelijks af (bron: Van gezond naar beter, Kernrapport van de Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2010).
- Niet roken is één van de belangrijkste aangrijpingspunten voor een gezondere maatschappij. Wanneer iedereen zou stoppen met roken, zou de gezonde levensverwachting in de bevolking met twee jaar toenemen. In vergelijking met

drie andere belangrijke risicofactoren, overgewicht, overmatig alcohol gebruik en lichamelijke inactiviteit, is het effect van stoppen met roken op de gemiddelde levensverwachting van de Nederlandse bevolking het grootst. Op individueel niveau is de winst nog groter. Wanneer iemand stopt met roken neemt zijn of haar gezonde levensverwachting met gemiddeld 4,6 jaar toe (bron: Van gezond naar beter” Kernrapport van de Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2010). Uit onderzoek gepubliceerd in American Journal of Public Health in 2002 blijkt dat mensen die voor hun 36ste levensjaar stoppen met roken, gemiddeld ruim zes jaar langer leven dan mensen die blijven roken. Rokers die voor hun 66ste stoppen, leven gemiddeld één tot drie jaar langer (bron: www.mensengezondheid.infonu.nl). In de context van meer aandacht voor gezondheid, bieden deze cijfers belangrijke aangrijpingspunten om tabaksontmoediging op de kaart te zetten. Zeker in combinatie met het feit dat Nederland hierin achterloopt op andere Europese landen.

Een andere belangrijke kans die we zien is de grote groep niet-rokers. Deze groep doet steeds meer aanspraak op hun recht op een rookvrije leefomgeving. Als voorbeeld noemen we de rookvrije horeca. 65% van de Nederlandse bevolking is voor een rookvrije horeca (bron: onderzoek TNS NIPO, juli 2010), in 2009 was dit nog 58%. We zien aan deze ontwikkeling dat er een denormaliserende trend zichtbaar is wat betreft de opvattingen over roken.

Bedreigingen

In de tabaksontmoediging kennen we een sterke tegenspeler: de tabaksindustrie. Dit zien we als een belangrijke bedreiging. Zij hebben veel middelen en kennis om roken een positief imago te geven binnen de politiek en in de maatschappij. Zij benadrukken dat maatregelen die het roken beperken, betuttelend zijn en dat vrijheid en eigen keuze veel belangrijker zijn. Deze sterke tabaksindustrie zien we als een bedreiging voor het realiseren van onze visie.

De financiële toekomst zien we als een bedreiging voor de tabaksontmoediging voor de komende jaren. Enerzijds omdat dit invloed kan hebben op het budget voor tabaksontmoediging. Anderzijds ook omdat er een daling van de welvaart in de maatschappij kan optreden, waardoor stoppen met roken minder aandacht krijgt.

‘Kabinet/politieke situatie’ staat als kans en als bedreiging benoemd. Hoeveel aandacht gezondheid en daarmee tabaksontmoediging krijgt in de periode 2011 – 2015 hangt mede af van de politiek. Op het moment van schrijven (september 2010) is er nog geen duidelijkheid over de kleur en de plannen van een nieuw kabinet en is nog niet bekend wie de minister van Volksgezondheid wordt en wat zijn/haar plannen zijn. Vanzelfsprekend is de visie van het kabinet op tabaksontmoediging van belang voor de strategie voor de komende jaren. De bezuinigingen van de overheid zijn een punt waar we rekening mee moeten houden voor de periode 2011 – 2015.

Samengevat stellen we dat we een aantal kansen en een aantal bedreigingen zien voor de komende periode. Kansen die we willen benutten en bedreigingen waar we mee om moeten gaan en die we zoveel mogelijk proberen om te buigen naar kansen.

3. Visie & Strategie

3.1 Onze droom

Een samenleving waarin niemand (over)lijdt aan de gevolgen van roken: dat is de missie van de drie fondsen voor tabaksontmoediging.

Een samenleving waar mensen niet meer ziek worden als gevolg van roken. Een samenleving waar geen overlast en hinder van roken plaatsvindt. Een samenleving waar iedereen rookvrij kan leven, werken, opgroeien, leren, recreëren. Kortom, een samenleving waarin niet-roken de norm is!

Deze droom willen we bereiken door te werken aan een rookvrije samenleving. Niet per se een absolute rookvrije samenleving, maar wel een samenleving zonder hinder, last en overlast van roken. Dit betekent dat niet-roken de sociale norm is en dat roken passé is. Niet-roken staat voor fris en gezond, tegenover roken als niet-fris, verslavend en ongezond. Jongeren en volwassenen komen niet meer in de verleiding om te gaan roken, omdat roken in hun omgeving niet of nauwelijks meer voorkomt en het verkrijgen van rookwaren lastig is. Roken is in 2030 iets dat in het museum thuishoort!

We onderscheiden twee sporen om een rookvrije samenleving te bereiken. Enerzijds, willen we het aantal niet-rokers vermeerderen, anderzijds willen we dat het aantal rookvrije omgevingen toeneemt. We noemen als stip op de horizon dat Nederland in 2030 het laagste percentage rokers heeft van de Europese landen. Dit is geen doel op zich, maar staat in de context van de droom van Nederland als gezonde samenleving. We willen graag dat Nederland één van de gezondste landen wordt van de westerse wereld. Waarbij er in 2030 een substantieel kleiner verschil in gezondheid bestaat tussen de mensen met een hoge sociaal economische status en mensen met een lage sociaal economische status. We zien stoppen met roken als een van de belangrijkste aanknopingspunten om deze gezonde samenleving te bereiken.

De tweede stip op de horizon is het rookvrij maken van omgevingen waar gewerkt, geleerd en gerecreëerd wordt. In deze omgevingen moet geen hinder en last meer ondervonden worden door roken. Dat betekent bijvoorbeeld dat we streven naar rookvrije scholen en schoolpleinen, rookvrije speelplaatsen, rookvrije werkomgevingen, rookvrije sportcomplexen en recreatievoorzieningen enz.

In het volgende plaatje is onze droom weergegeven.

3.2 Onze strategie

We beschrijven de strategie voor de periode 2011 – 2015, met daarbij eerste ideeën voor activiteiten. We werken toe naar een programma Rookvrije Samenleving, waarin we concrete doelen en activiteiten benoemen. In dit programma richten we ons op afstemming en verbinding van de activiteiten van de verschillende partners, zodat we samen effectiever zijn. Dit programma willen we samen met onze alliantiepartners opstellen, zodat zij zich ook kunnen committeren om hun specifieke bijdrage aan de uitvoering van het programma te leveren.

We zien een onomkeerbare beweging dat roken steeds minder normaal wordt in de maatschappij. Wij willen die onomkeerbare beweging versterken en versnellen. We zetten in op een positieve strategie: een strategie vóór een rookvrije samenleving in plaats van een strategie tégen tabaksgebruik. We kiezen er als fondsen voor om niet alle activiteiten zelf uit te voeren, maar juist ook als intermediair op te treden en te stimuleren dat andere partners de juiste interventies afgestemd op elkaar uitvoeren. De fondsen richten zich op het samenbrengen van verschillende maatschappelijke betrokkenen en het werken aan gemeenschappelijke belangen. We zijn trots op de resultaten die we bereiken en dragen deze uit.

In onze strategie zetten we in op drie speerpunten. We lichten ze hier toe en noemen als voorbeeld ook een aantal activiteiten die bij deze strategie passen.

1. *Het op gang brengen van een maatschappelijke beweging: de niet-rokers mobiliseren voor een rookvrije samenleving*

We richten ons op de niet-rokers en mobiliseren en ondersteunen deze groep om zich in te zetten voor een rookvrije samenleving. Dat doen we door campagnes te initiëren, de sociale media te benutten en de niet-rokers aan te moedigen en te ondersteunen in hun

recht om iets van het roken te vinden en te zeggen. We zetten in op instrumenten en handvatten om de niet-rokers hierbij te helpen en te ondersteunen. Daarbij is het van groot belang dat meer bekend wordt over de strategieën van de tabaksindustrie. De tabaksindustrie is een sterke tegenstander van de tabaksontmoediging. Ze hebben veel geld, kennis en invloed. Het blootleggen van hun strategieën kan er voor zorgen dat de maatschappij zich bewust wordt van de tabaksindustrie en hun vergaande invloed op de maatschappij.

Een speciale doelgroep onder de niet-rokers zijn de ex-rokers. Deze groep kan worden ingezet om rokers te stimuleren om te stoppen, als ambassadeur of voorbeeld voor een bepaalde achterban.

Door het mobiliseren van de groep niet-rokers stimuleren we een maatschappelijke beweging naar een samenleving waarin niet-roken de norm is. Daarmee streven we ook naar het ontcrachten van het positieve (charmante of stoere) imago van de roker dat door de tabaksindustrie wordt uitgedragen.

Voorbeelden van mogelijke middelen zijn: instrumenten en handvatten bieden aan niet-rokers: een symbool voor de rookvrije samenleving, gratis frisse lucht, merchandising, etc. De fondsen kunnen activiteiten van partners op dit vlak stimuleren en sponsoren, of gezamenlijk fondsen werven.

2. Alliantie voor een Rookvrije Samenleving. In het kader van 'Samen bereiken we meer', vormen we een alliantie met alle partners die samen met ons willen werken aan een rookvrije samenleving. We bundelen onze krachten.

De fondsen zetten zich in om de alliantie voor een Rookvrije Samenleving te vormen, levendig en effectief te maken en te houden. Momenteel ondernemen verschillende organisaties en personen activiteiten die relevant zijn voor tabaksontmoediging. Dit gebeurt versnipperd en is niet altijd op elkaar afgestemd. Wij zijn er van overtuigd dat we meer effect hebben als we alle initiatieven samen brengen. Samen kunnen we veel meer bereiken!

We vormen een alliantie van partners die actief zijn voor tabaksontmoediging: verzekeraars, artsen, gemeenten, belangenorganisaties, sportorganisaties, werkgevers- en werknemersorganisaties, kennis- en onderzoekscentra, bedrijven enz. Als fondsen vervullen wij hierin een aanjagende, faciliterende, ondersteunende en enthousiasmerende rol. Iedere partner handelt vanuit de eigen identiteit in de alliantie. We zetten in op de afstemming en coördinatie van activiteiten die de partners nu afzonderlijk van elkaar uitvoeren rond tabaksontmoediging. We richten ons op het beïnvloeden van de publieke opinie en de politiek. Ook sluiten we aan bij andere leefstijlinterventies waarbij samenwerking een versterkend effect zou kunnen hebben.

Naast de landelijke alliantie biedt deze aanpak ook kansen voor lokale en regionale allianties. Het effectief bereiken van rokers en niet-rokers vindt ook juist lokaal plaats. Door in te zetten op lokale netwerken bereiken we de meeste mensen. Specifiek de doelgroep met een lage sociaal economische status (lage SES) die voor ons steeds moeilijk bereikbaar is geweest. Het percentage rokers van de bevolking met een lage SES is groot, dit percentage ligt hoger dan bij de mensen met een hoge sociaal economische status. Met lokale en regionale partners zetten we interventies in over het brede thema gezondheid en welzijn, waar roken een onderdeel van is. We gebruiken de lokale en regionale infrastructuur om deze doelgroep te bereiken. We denken bij lokale of regionale

netwerken aan gemeenten die samen met scholen, sportverenigingen en zorgorganisaties (zoals de GGD of regionale ondersteuningstructuren voor de eerste lijn) werken aan een rookvrije gemeente of rookvrije wijken.

3. Beïnvloeding van beleid en regelgeving door lobby naar de Europese, nationale, regionale en lokale overheid

De fondsen en de alliantie spreken de overheden aan op hun rol en taak in het bereiken van de rookvrije samenleving. We zetten ons in voor de totstandkoming van regelgeving en beleid voor een rookvrije samenleving. Zodat de overheid een stimulerende overheid wordt voor een rookvrije en gezonde samenleving. Daarbij benutten we het internationaal perspectief. Nederland scoort in vergelijking met andere westerse en Europese landen niet hoog op de ranglijsten voor gezonde samenleving of rookvrije samenleving. Dit harde feit is confronterend voor de overheid. Ook gebruiken we het FCTC-verdrag waar de Nederlandse overheid zich aan heeft gecommitteerd. Het FCTC-verdrag wordt vertaald naar een zestal cruciale punten, onder de naam MPOWER:

- **M**onitor tobacco use en prevention policies
- **P**rotect people from tobacco smoke
- **O**ffer help to quit tobacco use
- **W**arn about the dangers of tobacco
- **E**nforce bans on tobacco advertising, promotion and sponsorship
- **R**aise taxes on tobacco

Met het ratificeren van dit verdrag heeft Nederland zich gecommitteerd om aan deze punten te werken. Nederland voldoet in onze ogen nog te weinig aan deze punten. Wij vinden dat de Nederlandse overheid zich hier meer voor moet inzetten. In onze lobbyactiviteiten spreken we de overheid aan op haar rol om de maatregelen te nemen, waar Nederland in het verdrag voor heeft getekend.

Voor de lobby richting Europa sluiten we aan bij de bestaande infrastructuur. We zijn aangesloten bij Europese en wereldwijde koepelorganisaties, daar maken we gebruik van. We investeren in dit netwerk.

We richten onze lobby op regelgeving gericht op een rookvrije samenleving en die niet-rokers beschermt tegen de schadelijke gevolgen van roken. We richten ons bijvoorbeeld op (te concretiseren in ons programmaplan):

- het terugdringen van de verkooppunten tabak;
- het omhoog brengen van de leeftijdsgrens van 16 naar 18 jaar;
- een rookvrije openbare ruimte en rookvrije schoolpleinen;
- het verhogen van de accijns;
- het goed handhaven van de ingevoerde regelgeving (zoals het rookverbod in de horeca);
- verplichte confronterende beelden op rookverpakkingen;
- geen merknamen op de verpakkingen.

4. Organisatie en uitvoering

4.1 Samenwerking fondsen

We werken als drie fondsen al jaren goed samen voor tabaksontmoediging. Deze samenwerking willen we de komende jaren vasthouden, intensiveren en verbeteren. Er is veel kennis over en ervaring met tabaksontmoediging beschikbaar en inzetbaar. We zijn een onderdeel van de Samenwerkende Gezondheidsfondsen (SGF), die de visie en plannen rond tabaksontmoediging breed kan steunen in de toekomst. De SGF is als koepel van alle gezondheidsfondsen een sterke partij en wordt zeer serieus genomen gezien de grote achterban en de financiële draagkracht. Deze kracht van de breed gedragen boodschap van de SGF willen we benutten in onze activiteiten voor tabaksontmoediging.

We werken samen aan de droom van een rookvrije samenleving, binnen deze droom kunnen we als afzonderlijke fondsen een verschillende visie hebben op interventies of doelen. We hebben ervaren dat we regelmatig slagkracht verliezen door de samenwerking: samenwerking kost tijd en energie en leidt soms tot vertraging. Dat willen we voorkomen, zeker nu we de alliantie willen verbreden met meerdere partners.

In het realiseren van de visie richten de fondsen zich op twee rollen:

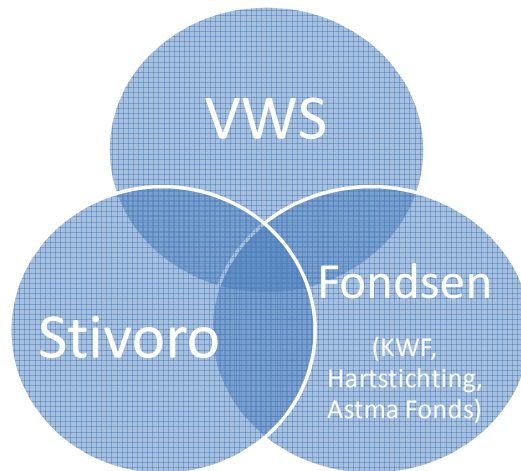
- Lobby richting overheden. Als de drie gezondheidsfondsen denken we met een eigen rol in de lobbyactiviteiten veel te kunnen bereiken. Wij willen strategisch sterk staan in de lobby en de deur platlopen bij politici, beleidsbepalers en betrokken overheden (VWS, lokaal, etc.). We komen op voor de belangen van onze achterban.
- Stimuleren, enthousiasmeren, aanjagen, faciliteren en ondersteunen van de activiteiten van en de samenwerking binnen de alliantie. De fondsen vervullen hierin een trekkersrol. We zijn programmamanagers van het op te stellen programma voor de alliantie. Als trekker en ondersteuner van de alliantie stimuleren we dat activiteiten uitgevoerd worden door partners van de alliantie, door middel van sponsoring, kennis, netwerk enz. Ook geven de fondsen opdracht aan partijen als Stivoro of andere organisaties voor het uitvoeren van activiteiten. We zijn als onafhankelijke partij sterk in het bruggen bouwen en het samenbrengen van initiatieven, deze kracht willen we volop inzetten.

We stemmen deze twee lijnen goed op elkaar af, zodat ze elkaar versterken.

Voor de ondersteuning van onze samenwerking richten we een klein, daadkrachtig alliantieteam op, met een ruim mandaat. Dit team beheert, monitort en initieert de activiteiten die voortkomen uit de visie, het strategisch document en het programma dat met de partners wordt ontwikkeld. Het team vervult tevens een belangrijk rol in het uitbouwen van de bestaande alliantie.

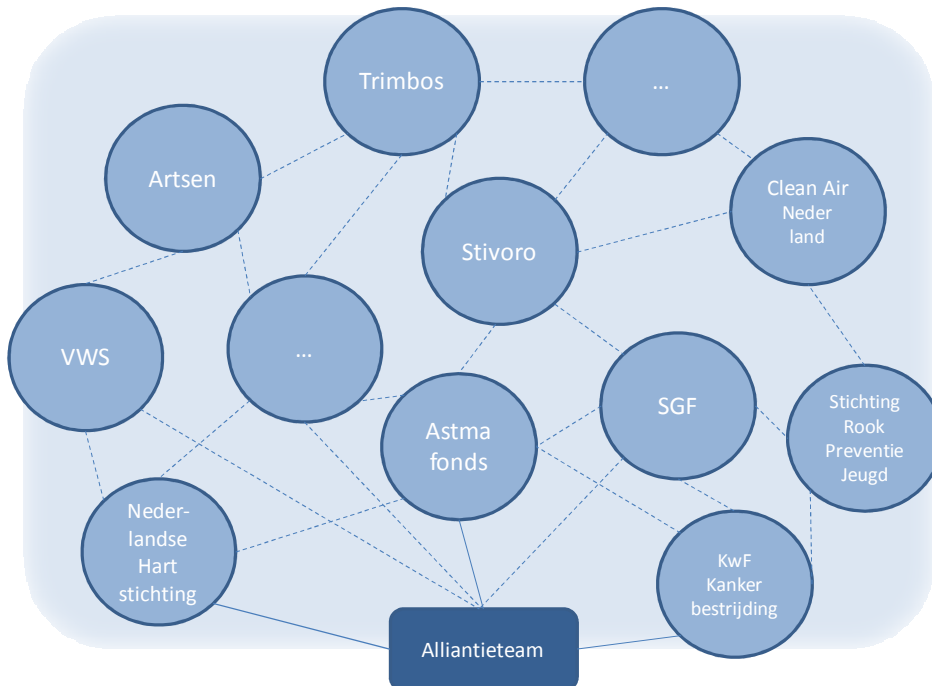
4.2 Samenwerking fondsen met partners

In het NPT 2006 – 2010 werkten de fondsen samen met VWS en Stivoro.

NTP 2006 – 2010

In het bovenstaande plaatje staat de samenwerking vanuit het NPT weergegeven. Ook in de komende periode zijn de fondsen, VWS en Stivoro partners in tabaksontmoediging, maar maken ze deel uit van een breed netwerk met meerdere partners. We hebben en houden goed overleg met VWS en Stivoro over de werkzaamheden voor de tabaksontmoediging. We versterken elkaar in de activiteiten waar nodig en waar het kan. De fondsen werken binnen de alliantie 'Rookvrije Samenleving' (waarvan ook VWS en Stivoro deel uit kunnen maken), in samenspel met andere partners aan tabaksontmoediging.

Alliantie Rookvrije Samenleving

Met partners willen we werken in de alliantie 'Rookvrije samenleving'. In de alliantie stemmen we de activiteiten rond tabaksontmoediging op elkaar af en worden de krachten gebundeld. In het bovenstaande plaatje wordt de alliantie in beeld weergegeven. De alliantie is een dynamisch samenwerkingsverband. Als voorbeeld is een aantal mogelijke partners genoemd; de alliantie kan uiteraard uit meer partners bestaan. De stippellijnen geven aan dat partners met elkaar kunnen samenwerken voor bepaalde activiteiten met behoud van hun eigen identiteit. De stippellijnen kunnen steeds verschillen, omdat partners in wisselende samenstellingen met elkaar samenwerken. Activiteiten hoeven niet door alle partners samen te worden opgepakt. Telkens wordt gekeken welk samenwerkingsverband geschikt is. Ook is het expliciet niet de bedoeling dat met alle partners voortdurend over alle zaken wordt overlegd en besloten. Binnen de kaders van een 'letter of intent' moet de alliantie het voertuig vormen voor samenhang en een effectieve samenwerking van vele partners.

Wij, als fondsen, faciliteren het samenspel in de alliantie. Het werken in en met een alliantie vraagt lenigheid en flexibiliteit van de fondsen, het is geven en nemen in een alliantie. Samen met de betrokken alliantiepartners werken we aan een programma waarin we beschrijven waar we met de alliantie aan werken en in welke vorm.

Datum:

Michael Rutgers
Directeur Astma Fonds

Hans Stam
Directeur Nederlandse Hartstichting

Femke Welles
Hoofd Programma Preventie en Patiëntenondersteuning

Bijlage 1: Kansen en Bedreigingen, Sterkten en Zwakten

Kansen	Bedreigingen
Nieuwe allianties met partners	Deskundige, rijke tabaksindustrie
Jeugd moet beschermd worden en dat is niet betuttelend (scholen, jongeren)	Onwillige overheid en zwak overheidsbeleid
Meerderheid bevolking rookt niet, roken is niet meer de norm	Financiële toekomst: Bezuinigingen en welvaardaling
Meer aandacht voor gezondheid en preventie. Gezondheid als eco.waarde	Eigenschappen van tabak (verslavende stoffen)
SMR in basispakket	Nieuw kabinet
Roken is verslavingsziekte	Regelgeving Europa
Successen en goede voorbeelden uitdragen.	Fondsen + tabaksontmoedigingsbeleid wordt gezien als betuttelend
Aansluiten bij SGF nota	
Regelgeving Europa	
Nieuw kabinet	

Sterkten	Zwakten
Deskundigheid en kennis, beschikbaarheid onderzoek	Alliantie en samenwerking kost tijd en energie: traagheid
Voorbeelden buitenland	Eigen zichtbaarheid
Imago van de gezondheidsfondsen	Beperkte financiën
Alliantie van de gezondheidsfondsen (samen sterk en onafhankelijk)	Fondsen niet commercieel genoeg ten opzichte van tabaksindustrie
Brede steun voor het onderwerp	Tabaksontmoediging is afhankelijk van politieke kleur
Invloed van de overheid	Diffuus doel van de drie fondsen
Budget	Bereik lage ses
Fondsen komen op voor belangen van de achterban	Landelijke organisatie (lokale en regionale inzet)
Partijen bij elkaar kunnen krijgen	Imago goed willen houden